

Prof.zwycz.dr hab. Józef Raatz
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina: instrumentalistyka
ul.Arctowskiego 12b/8
80-288 Gdańsk
tel.608 664 564
e-mail: jozefraatz@wp.pl

Gdańsk, dnia 05 czerwca 2017r.

Zleceniodawca opinii:

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Wydział Instrumentalny, pismo Dziekana prof. zw.dr.hab. Elżbiety Rosińskiej z dnia 08 maja 2017 roku, zlecenie zostało podjęte na podstawie art.11 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, ekst jednolity (Dz.U.nr 65 poz.595, wraz ze zmianami Dz.U. Nr 164, poz 1365 z dnia 27.07.2005r.)

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego z dnia 23. kwietnia 2012 roku o wszczęciu, na wniosek **Pana mgra Jean-Marca Fessarda** przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka.

Do otrzymanego od Dziekana Wydziału pisma z dnia 08 maja 2017 roku informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej **Pana mgra Jean-Marca Fessarda** pt. „**Klarnet basowy, instrument z przyszłością**” została dołączona pełna dokumentacja z posiedzenia Rady w dniu 23 kwietnia 2012 roku.

W świetle ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki art.14 ust.2 pkt.1, Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Gdańsku posiadała uprawnienia do przeprowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka.

Podstawowe dane o kandydacie

Pan Jean-Marc Fessard urodził się w Etampes koło Paryża 31 października 1969 roku w rodzinie bez tradycji muzycznych. Na wybór profesji przyszłego artysty wpłynęła niezwykle dynamiczna atmosfera panująca w szkole muzycznej w Etrechy. Uczniowie tej szkoły mieli możliwość brać udział w licznych różnego rodzaju koncertach, w towarzystwie gwiazd reprezentujących rozmaite gatunki muzyki, od muzyki klasycznej po jazz.

14-letni Jean-Marc Fessard po pomyślnie zdanym egzaminie kształcił się w klasie Richard'a Vieille w Conservatoire National de Region de Paris.

Od roku 1991 studiuje w Konserwatorium Paryskim pod okiem znakomitych pedagogów, takich jak Michel Arrignon, Guy Dangain, Christian Ivaldi czy Maurice Bourgue. W czasie studiów uzyskuje: I- nagrodę w dziedzinie klarnetu (1995), I- nagrodę w dziedzinie kameralistyki (1994), I- nagrodę w dziedzinie klarnetu basowego (1999). Studia kończy z oceną bardzo dobrą.

Już w czasie studiów rozpoczyna intensywne życie artysty, uczestniczy w licznych koncertach w największych salach koncertowych Paryża u boku takich artystów, jak Pierre Boulez, Michel Tabachnik, Gisele Casadesus czy Michel Portal.

Jean-Marc Fessard uzyskuje nagrody na konkursach krajowych we Francji:

Konkurs Leopold'a Bellan - I nagroda
Konkurs UFAM – I nagroda
Konkurs Jacques'a Lancelot – I nagroda

oraz na konkursach międzynarodowych:

Paryż – 1996 – I nagroda
Illzach – 1997 – I nagroda
Gdańsk – 1997 – I nagroda

Będąc laureatem konkursów rozwija intensywną działalność koncertową zarówno jako solista jak i kameralista. Koncertuje z **wieloma muzykami** (Jean-Guihen Queyras, Juliette Hurel, Christian Ivaldi, Jean Claude Henriot, Martin Lebel), **zespołami kameralnymi** (Kwartety: Ebene, Wieniawski, Elysee) i **orkiestrowymi** (Orkiestra Kameralna Filharmonii Praskiej, Filharmonia

Śląska, NOSPR, Orkiestra Kameralna Zagrzebia, Filharmonie: Poznańska, Toruńska, Szczecińska i Narodowa Orkiestra Azerbejdżanu).

W roku 1996 podejmuje współpracę z Orkiestrą Colonne, z którą koncertuje w ważnych salach koncertowych Francji, takich jak: Opera Garnier, Opera Bastille, Theatre du Chatelet, Theatre Mogador, Opera Comique, Theatre des Champs-Elysees.

Jean-Marc Fessard występuje w wielu koncertach jako solista i kameralista, a także bierze udział w nagraniach około dwudziestu płyt dla znaczących wytwórni fonograficznych jak Naxos, Universal, Dux, Kalidisc, Clarinet Classics, Quantum, Triton, Radio France.

Chęć pogłębienia wiedzy skłoniła doktoranta do odbycia studiów magisterskich na wydziale muzykologii Uniwersytetu Paryskiego. Otrzymał dyplom z wynikiem bardzo dobrym. Wiedza wyniesiona z tych studiów pozwoliła na napisanie książki dotyczącej rozwoju kłarnetu „*L'evolution de la clarinette*”.

W latach 2006-2010 współpracuje z wydawnictwem Editions Delatour France , a później po 2010 roku z wydawnictwem Billaudot -Paris jako redaktor zbiorów muzycznych.

W roku 2004 rozpoczyna i kontynuuje pracę w Konserwatorium Królewskim w Brukseli prowadząc klasę kłarnetu. Prowadzi liczne kursy mistrzowskie w Pradze, Bakou, Gdańsku, Poznaniu, Londynie, Katowicach oraz Łodzi. Bywa również członkiem jury Międzynarodowych konkursów Muzycznych: im. J.Brahmsa w Gdańsku, im.A.Tansmana w Łodzi, Velizy, Muzyki Kameralnej w Łodzi.

Panu **Fessard'owi** dedykuje swe dzieła wielu kompozytorów takich jak Jacques Bondon, Piotr Moss, Karol Beffa, Philippe Hersant, Ivan Bellocq, Bruno Letort. Wśród tych dzieł (ok.30) znajduje się wiele koncertów kłarnetowych.

Od grudnia 2011 roku jest członkiem stowarzyszenia ADAMI, zajmującego się prawami autorskimi muzyków solistów.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska **mgra Jean-Marca Fessard'a** o tytule „**Klarnet basowy instrument z przyszłością**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wymienionym wyżej tytułem. Praca została przygotowana pod kierunkiem **prof.zw.dra hab. Bogdana Ocieszaka** z Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.

Dzieło artystyczne zawiera kompozycje przeznaczone na klarnet basowy solo umieszczone na płycie CD w następującej kolejności:

Eun-Jin Won - „Le reve”

Hiromi Itakura - „Illusions”

Maury Buchala - „Eindrucke”

Jean-Pascal Chaine - „Objets I”

Vincent Guyot - „Recifs”

Wszystkie utwory dedykowane są wykonawcy tego dzieła artystycznego. Świadczy to o wysokiej pozycji Pana **Jean-Marca Fessard'a** jako instrumentalisty-solisty w środowisku muzycznym Paryża.

Utworów tych słuchałem śledząc dołączone do pracy ich partytury. Jestem pod wrażeniem zgodności wykonania z zapisem nutowym, podziwiam możliwości i środki techniczne, którymi dysponuje wykonawca, a nade wszystko imponująca jest wysoka kultura w zakresie stosowania niezwykle bogatych środków wykonawczych oraz piękny gatunek dźwięku. Gra **Pana Jean-Marca Fessard'a** sprawia wrażenie, że utwory te mimo zawartych w nich ogromnych wymogów technicznych brzmią bardzo prosto. Wykonawca nie popisuje się umiejętnościami technicznymi, wykorzystuje je głównie dla wyrażenia pewnych treści muzycznych. Nie czuje się podczas słuchania żadnego wysiłku, gra na tym instrumencie wydaje się łatwa. Takie wrażenie może sprawiać tylko najwyższej klasy mistrz instrumentu.

Stworzenie **dzieła artystycznego** na tak wysokim poziomie mógł dokonać artysta o nieograniczonych wprost możliwościach technicznych, niezwykle wysokim stopniu muzykalności oraz głębokiej wiedzy teoretycznej. Śledząc życiorys artystyczny **Pana Jean-Marca Fessard'a** obfitujący w wiele sukcesów konkursowych, liczne koncerty w znaczących ośrodkach oraz studia muzykologiczne w znakomitym Konserwatorium Paryskim nie trzeba się dziwić, że z tej klasy, nie waham się użyć określenia – **arcydziełem** mamy do

czynienia. Jestem przekonany, że dzieło to przyczyni się do spełnienia zawartej w tytule prognozy – **instrument z przyszłością**.

Część teoretyczna czyli opis dzieła artystycznego składa się ze *Wstępu*, **5 Rozdziałów**, *Podsumowania*, *Bibliografii*. Dołączony jest również aneks zawierający spis pierwszych utworów orkiestrowych z udziałem klarnetu basowego oraz komplet partytur zawartych na CD utworów.

We *Wstępie* autor omawia założenia pracy, motywację wyboru tematu oraz podkreśla istotną rolę awangardy w zakresie popularyzacji klarnetu basowego. Przyjmuje rok 1968 jako datę rozpoczynającą nową erę klarnetu basowego jako instrumentu solowego – powstaje wówczas utwór *Domaines* Pierre Boulez'a, w którym kompozytor klarnet basowy potraktował jako osobną grupę instrumentalną. Kompozytorzy awangardy odkrywali niezwykle bogate możliwości instrumentu jeśli chodzi o środki techniczne. Autor również podaje, z jakich źródeł czerpał informacje dotyczące tematu pracy.

I Rozdział – Historia klarnetu basowego poświęca doktorant historii klarnetu basowego od początku dziejów do powstania instrumentu współczesnego. Dostęp autora, którego działalność artystyczno-naukowa związana jest z muzycznym środowiskiem Paryża, do dokumentów dotyczących tematu pracy stanowi wielką wartość dla wszystkich zainteresowanych historią tego od dawna stosowanego instrumentu.

Rozdział ten zawiera również cenne informacje o zastosowaniu basowego klarnetu w jazzie oraz odkrywaniu przez jazzmanów nowych możliwości tego instrumentu. Autor dołącza tutaj krótki wywiad, który przeprowadził dla celów tej pracy ze znakomitym klarncistą basowym, reprezentującym ten gatunek muzyki – Sylvain'em Kassap'em.

II Rozdział - Charakterystyczna technika gry na klarncie basowym - to kompendium wiedzy adresowany głównie do adeptów sztuki wykonawczej na basklarncie. Autor pisze o poszerzającej się skali instrumentu, sposobach i możliwościach wydobywania multidźwięków. Przedstawia nawet tabele chwytów dla wydobywania wielodźwięków czy ćwierćtonów.

Rozdział dotyka ważnych dla wykonawcy kwestii posługiwania się powietrzem, omawia szczegółowo zadęcie, układ ust, dobór stroików i ustnika.

Bardzo istotnym zdaniem autora jest tzw. rezonator, czyli gardło i jama ustna. Podkreśla, że znajomość i opanowanie naturalnych rezonatorów jest ważniejsze niż dobór stroika czy ustnika.

Jako, że grę na klarncie basowym podejmują wcześniej rozpoczynający naukę na klarncie, ważnym czynnikiem jest opanowanie techniki palcowej. Na klarncie sopranowym otwory zamyka się opuszkami palców a na klarncie basowym istnieje system zamykanych klap i poduszek. Szersza menzura jest dużym utrudnieniem dla adeptów o niedużych dłoniach głównie przy wydobywaniu najniższych dźwięków. Autor wskazuje na materiał dydaktyczny, pomocny podczas nauki gry na tym instrumencie, zachęca do korzystania z utworów wiolonczelowych czy fagotowych głównie ze względu na konieczność znajomości klucza basowego.

Rozdział III – Współczesne techniki wykonawcze w grze na klarncie basowym na przykładzie wybranych utworów.

Rozdział ten zawiera krótkie informacje o kompozytorach, których kompozycje znalazły się na płycie CD, będącej częścią pracy. Pan **Jean-Marc Fessard** dokładnie analizuje utwory, opisuje problemy techniczne. W rozdziale tym autor umieścił wywiady przeprowadzone z kilkoma kompozytorami. Wydaje się, że nikt nie mógłby lepiej i bardziej szczegółowo zająć się tym rozdziałem jak autor, któremu dedykowane są wszystkie zawarte na CD dzieła. Potwierdza to zarówno dzieło artystyczne jak i jego opis.

IV Rozdział – Zrozumienie techniki gry na klarncie sopranowym dzięki grze na klarncie basowym.

Autor uzasadnia w tym rozdziale jaki wpływ w sensie pozytywnym może mieć dla klarncisty sopranowego gra na klarncie basowym. Jako odnoszący sukcesy w obydwu specjalnościach, autor może być wiarygodnym autorytetem w tej dziedzinie. Pan Jean-Marc Fessard stwierdza, że „wszyscy instrumentalisci, którzy poświęcali czas na ćwiczenie na klarncie basowym zauważają postęp w ich grze na klarncie sopranowym. Oprócz rozwoju wirtuozerii, w szerokim rozumieniu, wzrostu możliwości fizycznych ze względu na większą objętość powietrza, której wymaga klarinet basowy przyczynia się do powstania warunków pozwalających zwiększyć wytrzymałość klarncisty”. **„Kto może więcej, może mniej” - Arystoteles.**

V Rozdział – Postawa i pozycja podczas gry na klarncie basowym.

Ze względu na duże rozmiary i konieczność użycia tzw. „nóżki” w celu oparcia o podłogę należy zdaniem autora zwrócić uwagę na pozycję klarnetu basowego przy różnych ustawieniach. Istotny jest również odpowiednie dopasowanie kąta szyjki klarnetu basowego. Niewłaściwie ustawiona postawa może w sposób negatywny wpływać na pracę kręgów szyjnych a także na usztywnienia palców i rąk.

W **Podsumowaniu** autor stwierdza, że praca adresowana jest głównie do adeptów sztuki wykonawczej na klarncie basowym. Przyznaje iż praca ma charakter bardziej praktyczny niż teoretyczny, a pisząc ją opierał się głównie na własnych doświadczeniach klarncisty i klarncisty basowego.

Przedstawiony w **bibliografii** spis źródeł, z których korzystał doktorant przygotowując pracę jest imponujący, zawiera bowiem literaturę z głównych ośrodków i wydawnictw światowych.

Do pracy dołączone są 2 aneksy: katalog pierwszych utworów orkiestrowych z udziałem klarnetu basowego oraz partytury umieszczonej na płycie CD utworów, czyli dzieła artystycznego.

Pan **Jean-Marc Fessard** bywa bardzo częstym gościem w Polsce. Po raz pierwszy miałem przyjemność usłyszeć go jako klarncistę - kameralistę 20 lat temu na Międzynarodowym Konkursie im. J.Brahmsa w Gdańsku (1997), w którym zajął wraz z współkameralistkami I miejsce. Wielokrotnie odwiedzał gdańską uczelnię prowadząc kursy mistrzowskie oraz występując z recitalami. Obserwowałem wielokrotnie prowadzone przez Pana **Fessarda** zajęcia ze studentami i mogę zaświadczyć, że wskazówki przekazywane studentom były najwyższego lotu i chętnych na każde spotkanie z tym artystą nigdy nie brakuje. Recitale z udziałem Pana **Jean-Marca Fessard'a** bardzo często zawierały w swych programach utwory po raz pierwszy prezentowane na estradzie – **prawykonania**, wykonywał te utwory zarówno na klarncie sopranowym, rożku basetowym i klarncie basowym.

Z racji konieczności tłumaczenia pracy z języka francuskiego na polski podkreślić należy ogromny wkład pracy promotora **prof. Bogdana Ocieszaka**. Jego opieka merytoryczna pozwoliła na uniknięcie poważniejszych błędów wynikających z tłumaczenia tak specyficznego tematu.

Konkluzja

Zarówno dzieło artystyczne jak i jego opis stworzone przez Pana **Jean-Marca Fessard'a** stanowią niezwykle cenny wkład w rozwój opisywanej w pracy wąskiej dyscypliny – klarnetu basowego. Możliwość korzystania z zawartych w pracy informacji przez zainteresowanych w Polsce tą specjalnością artystów jest nie do przecenienia, mało jest bowiem źródeł dotyczących tego tematu. Uważam, że praca zasługuje na najwyższe uznanie.

Pracę Doktorską Pana mgra **Jean-Marca Fessard'a** oceniam niezwykle wysoko i stwierdzam, iż spełnia wymagania art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku.

Pracę przyjmuję bez zastrzeżeń

